

17.5.2022

Puheenjohtaja Sture Fjäder Akavan liittokokouksessa 17.5.2022

Ajankohtainen yhteiskunta- ja työmarkkinapoliittinen tilanne

Hyvät liittokokousedustajat!

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan on mullistanut ulko- ja turvallisuuspolitiikan. Mannerlaatat ovat liikkeellä.

Suomessa on tartuttu toimeen ripeästi. Olemme hakeneet turvallisuusratkaisuja siitä viiteryhmästä, johon olemme aina kuuluneet – lännestä. Puolustusliitto Nato on läntisten demokratioiden turvallisuuden takaaja. Myös Euroopan unioni on koonnut rivinsä erityisesti pakotteiden asettamisessa.

Valtiojohtomme, erityisesti tasavallan presidentti Sauli Niinistö, ansaitsee suuren kiitoksen. Presidentti ja pääministeri julkistivat myönteisen kantansa Suomen Nato-jäsenyyteen viime torstaina. Kaikki puolueet ovat linjanneet turvallisuuspoliittiset ratkaisunsa, viimeisimpänä sosialidemokraatit viime viikonloppuna. Presidentin ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen ministerivaliokunta teki sunnuntaina päätöksen hakea Naton jäsenyyttä.

Eduskunnassa on käsitelty huhtikuun puolella välissä annettua turvallisuuspoliittista selontekoa huolellisesti, mutta nopealla aikataululla. Esitys Nato-jäsenyyden hakemisesta tehtiin sunnuntaina annettulla lyhyellä uudella selonteolla. Siinä kuvataan ja perustellaan, miksi Suomi hakee Naton jäsenyyttä. Eduskunta on käsitellyt tätä asiaa eilisaamusta alkaen. Jäsenhakemusprosessi on edennyt nytkin ripeästi.

Läheisimmän kumppanimme Ruotsin kanssa olemme voineet edetä yhä enemmän samanaikaisesti. Ruotsin selonteko valmistui viime perjantaina. Tasavallan presidentti on parhaillaan valtiovierailulla Ruotsissa.

Tehtävillä turvallisuusratkaisuilla on erittäin laaja suomalaisten tuki. Suomessa Nato-jäsenyyden takana on huomattava enemmistö kansalaisista. Myös elinkeinoelämä on ilmaissut selkeän kantansa Nato-jäsenyyden puolesta.

Akavan hallitus korosti yhteisessä kannanotossaan huhtikuun lopussa osaamisen, kasvun ja turvallisuuden edellytysten vahvistamista. Olemme jo pitkään Akavassa halunneet lisätä ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden resursseja – paljon aikaisemmin, kun Venäjä hyökkäsi Ukrainaan. Henkisen kestävyuden ja kriisinsietokyvyn merkitys on myös tärkeää. Suomen maariskiä arvioidaan uudella tavalla maamme ulkopuolelta. Turvallisuuttamme lisäämme parhaiten liittoutumalla kumppanimaiden kanssa, joilla on samat arvot.

Nyt tarvitsemme kansallista yhtenäisyyttä ja yksituumaisuutta enemmän kuin pitkään aikaan. Pitäkäämme jatkossakin kiinni vakaista yhteiskunnallisista oloistamme, korkeasta osaamistasostamme sekä kasvun ja työllisyyden edellytyksistämme. Tässä

17.5.2022

on työmarkkinajärjestöillä tärkeä merkitys ja sen tehtävän Akava jäsenjärjestöineen haluaa täyttää.

Työllisyystoimet jäivät liian vähäisiksi

Dia nro 1 (Velkaantuminen)

Dia nro 2 (Työllisyysaste koulutusasteittain)

Sanna Marinin hallitus kertoi viime syksyn budjettiriihessään, että se tekee työllisyystoimia kuluvan vuoden alussa. Työllisyystoimien kokonaismäärä oli 110 miljoonan euron vaikutus julkisen talouden vahvistamiseen. Tässä oli pilkkuvirhe, sillä alijäämä tai kestävyysvaje on miljardeja, ei satoja miljoonia euroja.

Työllisyystoimien sisällössä oli kuitenkin hyviä asioita. Hallitus päätti työttömyysturvan euroistamisesta, jonka toteuduttua työttömän päivärahaoikeus perustuu ansioihin eikä enää tehtyjen työtuntien määrään. Euroistaminen myös helpottaa yhdistelmävakuutuksen käyttöönottoa.

Osana työllisyystoimia hallitus päätti aloittaa työturvallisuuslain uudistuksen valmistelun. Akava esitti jo aiemmin lain uudistamista haitallisen psykososiaalisen kuormituksen ennaltaehkäisemiseksi ja henkisen työkyvyn tukemiseksi. Hallituksen tekemä päätös oli tärkeä sairauspoissaolojen ja työkyvyttömyyden vähentämiseksi sekä työurien pidentämiseksi.

Akava esittää ”Työhyvinvoinnilla työllisyyttä”

Dia nro 3 (Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet)

Dia nro 4 (Mielenterveyden ongelmien kustannukset)

Akavan hallituksen viime vuonna aloittama Työhyvinvoinnilla työllisyyttä -hanke on ollut koko Akava-yhteisön laaja ponnistus. Hankkeessa on tehty näkyväksi työkyvyttömyyden kustannukset ja työkyvyn merkitys. Siinä on esitetty lainsäädäntöratkaisuja, joilla edistetään työhyvinvointia ja työkykyä. Hankkeessa on tehty näkyväksi, miten työhyvinvoinnin ja työkyvyn edistämällä on merkittäviä vaikutuksia talouteen ja työllisyyteen.

Hankkeen yhteistyökumppanit olivat edustava joukko maan parhaita asiantuntijoita. Mukana olivat Aalto-yliopisto, Eläketurvakeskus, Kela, Keva, Mieli ry, Sitra, THL ja Työterveyslaitos. Akavan jäsenjärjestöt ovat olleet erittäin sitoutuneesti mukana. Hankkeen vaikuttaminen ja viestintä perustuivat tutkittuun tietoon. Hankkeen aikana julkaistiin yhteensä 11 Akava Works -selvitystä ja artikkelia.

Hanke huipentui päätöstilaisuuteen maaliskuun viimeisenä päivänä. Tilaisuuden järjestäminen oli suuri työ, jossa oli mukana suurin osa Akavan toimiston väestä. Kaiken kruunasi tasavallan presidentti Sauli Niinistön avauspuheenvuoro, jossa hän hienosti asetti työhyvinvoinnin ja työssä jaksamisen ongelmat vallitsevaan geopoliittisen tilanteen kokonaisuuteen.

17.5.2022

Kehysriihi oli poikkeuksellinen

Hallituksen huhtikuun alussa pitämää kehysriihtä varjosti Ukrainan sota. Kehysriihi käytiin läpi yksituumaisuuden ilmapiirissä. Riihessä päätettiin kehyspoikkeuksesta, jonka perusteella maanpuolustuksen, rajaturvallisuuden ja kyberturvallisuuden menolisäykset katetaan kehyksen ulkopuolisina. Akavan hallituksen maaliskuun alussa hyväksymä kehysriihikannanotto toi esille sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden resurssien merkittävän lisäystarpeen.

Yksi erittäin tärkeä turvallisuuspäätös jäi kuitenkin tekemättä. Puolustusvoimien työaikalain uudistaminen olisi välttämätöntä sotilaiden jaksamiselle ja hyvinvoinnille.

Hallituksen tekemät päätökset TKI-panostuksista ja tutkimusrahoituksesta jopa ylittivät Akavan kehysriihikannanoton tavoitteet. Rahallisissa TKI-panostuksissa ollaan nyt oikealla tiellä niiden kasvattamiseksi neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä. Pysyvän TKI-verokannustimen käyttöönotto on toinen konkreettinen toimenpide, joilla investointeja ja siten kasvua ja työllisyyttä saadaan vauhtiin.

Yksi riien myönteisistä päätöksistä oli, että aiemmin leikkausuhan alla ollutta tutkimusrahoituksen Suomen Akatemian valtuutta nostetaan pysyvästi lähes 150 miljoonalla eurolla.

Kehysriihessä painotus ei ollut kuitenkaan talouden rakenteiden uudistamisessa. Olimme ehdottaneet kehysmenettelyn uudistamista ja pitäneet tärkeänä konkreettisen suunnitelman tekemistä julkisen talouden tervehdyttämiseksi ja velkaantumiskehityksen kääntämiseksi. Nämä eivät kuitenkaan edenneet riihessä, jossa sovittiin julkisen talouden suunnitelmasta vuosiksi 2023–2026. Niiden on edettävä seuraavan hallituksen ohjelmassa ja toimenpiteissä.

Tässä on kaksi vaihtoehtoa: joko nostamme työllisyysasteen Ruotsin tasolle ja lisäämme kasvua markkinatalouden avulla tai joudumme sopeuttamaan talouttamme seuraavien vuosikymmenten aikana. Emme voi rahoittaa hyvinvointia velalla. Tämän pitäisi olla poliitikoillekin selvää, meille akavalaisille se on.

Onko niin, että meidän suomalaistenkin on tehtävä jonkinlaisia uhrauksia, kun on kyse Venäjän sodasta Ukrainassa? Ukrainalaiset sotivat meidänkin puolestamme.

Sovittelujärjestelmä on uudistettava

Sovintoehdotus kunta-alan työriitaan kaatui viime keskiviikkona. Tehy ja Super hylkäsivät sovittelulautakunnan tekemän ehdotuksen. Sovittelulautakunnan asettaminen oli varsin poikkeuksellista.

Työmarkkinaneuvottelujen viimeaikaiset vaikeudet ovat osoittaneet, että sovittelujärjestelmämme kaipaa uudistamista. Sen tulisi vastata paremmin muuttuneen toimintaympäristön tarpeisiin. Sovittelun ongelmia ja viiveitä saataisiin ratkaistua, jos päätoimisia sovittelijoita olisi enemmän ja sovittelumenettely olisi

17.5.2022

täsmällisemmin määritelty. Sovittelutoiminnan edellytyksiä parantaisi myös puolueettoman talousyksikön perustaminen valtakunnansovittelijan toimiston yhteyteen. Sovittelujärjestelmän uudistaminen tulisi aloittaa jo tällä hallituskaudella.

Ostovoima on turvattava

Dia nro 5 (Palkansaajan veroaste neljällä palkkatasolla Suomessa, muissa pohjoismaissa ja Länsi-Euroopassa)

Veronmaksajien keskusliiton tuoreiden laskelmien mukaan ostovoiman supistuminen on tänä vuonna suurinta 2000-luvulla. Inflaation merkitys on tässä keskeinen. Palkankorotukset ovat olleet maltillisia, inflaatio ei ole.

Nykyisessä inflaatiokehityksessä on syytä arvioida painokkaasti tuloverotuksen keventämistä. Elo–syyskuun vaihteessa pidettävän hallituksen budjettiriihen on oltava muutakin kuin hallituksen loppukauden tekninen kokous.

Marinin hallituksen pitää tehdä ostovoiman turvaamista koskeva veroratkaisu. Sillä tuettaisiin myös tulevaa neuvottelukierrosta, jossa sovitaan toisen vuoden palkoista.

Jos inflaatio on tänä vuonna valtiovarainministeriön ennusteen mukainen neljä prosenttia ja yleinen ansiotaso kohenee noin 2,5 prosenttia, palkkojen ostovoima heikkenee nykyisillä veroperusteilla hieman runsaan prosentin. Palkkojen ostovoiman pitäminen ennallaan edellyttäisi vajaan prosenttiyksikön veronkevennyksiä kaikissa tuloluokissa.

Hyvä liittokokousväki,

Vaikutamme paremman lainsäädännön puolesta

Puheenjohtajakaudellani olemme panostaneet vaikuttamiseen ja vaikuttamisen verkostoihin. Akavaan on rekrytoitu asiantuntijoita, joilla on sekä asiaosaamista että verkostot kunnossa. Heidän rinnallaan on myös muita, joilla on vankka asia- tai viestintäosaaminen. Kaikilla oikeastaan sekä että.

Työmarkkinakeskusjärjestöjen toimintakenttä on muutoksessa. Siihen vaikuttaa luonnollisesti Elinkeinoelämän keskusliiton vuonna 2016 tekemä sääntömuutos, jonka perusteella se ei enää tee kattavia työmarkkinaratkaisuja, tupoja.

Kolmikannan asema on muutoinkin muutoksessa. Siihen vaikuttaa varmasti, että liittojen jäseneksi liittyvien määrä on laskenut. Akavan liittojen kokonaisjäsenmäärä on ollut kasvussa, joskin melko loivassa. On todennäköistä, että palkansaajajärjestöissä on lähitulevaisuudessa mukana enää alle puolet kaikista palkansaajista. Järjestäytymisaste laskee alle 50 prosentin, mikä tulee muuttamaan kolmikantaa.

Akavan hallitus päätti viime lokakuussa työnjaosta Akava-yhteisössä. Keskusjärjestön, neuvottelujärjestöjen ja jäsenjärjestöjen tehtäviä arvioitiin uudelleen. Akavan tehtäväksi nähtiin erityisesti vaikuttaminen lainsäädäntöön. Työnjakoasiakirjassa määriteltiin ne priorisoidut tehtävät, jossa keskusjärjestö toimii

17.5.2022

lähtökohtaisesti yksin sekä ne tehtävät, joissa vaikutetaan yhdessä jäsenjärjestöjen kanssa.

Vaikuttamiseen ja viestintään pitää olla riittävät voimavarat. Akavan hallitus päätti lokakuussa myös talouden tiekartasta, jossa linjattiin Akavan jäsenmaksukehityksestä vuosiksi 2022–2024. Akavan resurssien pitää olla sellaiset, että voimme tehdä uskottavasti ja laadukkaasti ne toimenpiteet, joilla parempaan lainsäädäntöön vaikutetaan.

Kolmikanta heikkenee, ja asiat siirtyvät enemmän poliittiseen prosessiin. Tämä tarkoittaa, että Akavan vaikuttamistyötä ja resursseja ei pidä heikentää, vaan lisätä. Tosiasia on myös, että niiden palkansaajien määrä, jotka ovat työ- ja virkaehtosopimusten piirissä, pienenee ja niiden, jotka ovat sopimusten ulkopuolella, lisääntyy.

Kenen asialla olemme?

Dia nro 6 (Akavalaiset palkansaajat)

Dia nro 7 (Työttömyyspäivärahan kertyminen)

Dia nro 8 (Akavalainen rahoittajana)

Olemme akavalaisten asialla, olemme esimiesten, asiantuntijoiden ja johtajien sekä yksityrittäjien asialla, olemme korkeakoulutettujen edunvalvoja. Tämä ei ole ristiriidassa sen kanssa, että tavoittelemme parasta koko yhteiskunnalle. Näin teemme hallitusohjelmataavoitteissammekin.

Eduskuntavaalit pidetään huhtikuussa vuonna 2023. Akavassa valmistaudumme jo täysillä hallitusohjelmavaikuttamiseen. Akavan hallitus on jo aiemmin hyväksynyt monia teemaohjelmia. Näiden uusien ohjelmien pohjalta olemme koonneet hallitusohjelmataavoitteemme.

Akavan hallitus käsittelee ensi viikolla Akavan hallitusohjelmataavoitteita. Hallitus hyväksyy ne 6. kesäkuuta. Tämän jälkeen hyödynnämme niitä jo seuraavana viikonloppuna pidettävissä kolmen puolueen puoluekokouksissa. Hallitusohjelmataavoitteisiin vaikuttaminen on Akavan ykkösasia. Ohjelma- ja vaikuttamistyön ohella sitä tukevat Akavan viestintä ja tiedontuotanto, Akava Works.

Akavan hallitusohjelmataavoitteiden ytimessä on olennaisesti parempi työllisyys. Tämä ratkaisee hyvinvointiyhteiskunnan tulevaisuuden. Suomalaisen yhteiskunnan pitää olla osaava, kilpailukykyinen ja turvallinen. Kaikista pidetään huolta, mutta samalla jokaisen pitää antaa oma panoksensa.

Totean tämän siteeraamalla Ruotsin pääministeri Magdalena Anderssonin sanoja: ”kaikki terveet aikuiset ruotsalaiset elättävät itsensä olemalla töissä”. Tämä on Ruotsin hyvinvointiyhteiskunnan idea. Voisin kuvitella, että näin olisi myös Suomessa.

17.5.2022

Terve julkinen talous tuo turvallisuutta. Julkisen talouden kriisinkestävyydestä on huolehdittava, jotta pärjäämme tulevissa kriiseissä. Vastuullinen talouspolitiikka edellyttää, kuten olemme aiemminkin sanoneet, uskottavaa suunnitelmaa julkisen talouden tervehdyttämisestä ja velkaantumisen lopettamista. Emme saa jättää nykypäivän nuorille ja tuleville sukupolville liian suurta taakkaa. Meillä ei ole oikeutta sitoa itsekkäästi kaikkia hyvinvointiyhteiskunnan menoja vuosikymmeniksi. Se ei ole oikein.

Näillä sanoin toivotan hyvää liittokokousta!